

Samfunnssikkerhet i veileder for knutepunktutvikling

Frank Væting, Jernbaneverket

Beredskapskoordinatorsamling i Aust- og Vest-Agder

Bakgrunn og oppdrag

- Brev av 4. februar 2016 fra SD til VD: Bestilling av et rammeverk for knutepunktutvikling som fastsatt i Regjeringens handlingsplan for kollektivtransport.
- Brev av 30. mars 2016 fra SD til VD: For å sikre at samfunnssikkerhetshensyn blir en integrert del av regjeringens satsing på kollektivtransport er det besluttet at rammeverket for knutepunktutvikling også skal inneholde retningslinjer for samfunnssikkerhet og beredskap.

Prosjektorganisering

- **Prosjektgruppe:**
Vegdirektoratet (5), Jernbaneverket (3) og KS (2)
Prosjektet ledes av Vegdirektoratet
- **Styringsgruppe:**
De samme aktørene som i prosjektgruppe
- **Referansegruppe:**
ROM Eiendom, Kollektivtrafikkforeningen, NHO Transport,
Ruter, Avinor, Norges Taxiforbund, Østlandssamarbeidet,
Samferdselssjefskollegiet.

Oppdraget skal resultere i en veileder, et felles produkt fra transportetatene (og KS):

Hoveddeler:

- **Organisering og finansiering:** Hvilke aktører har interesser i et knutepunkt, og hvilke prinsipper for ansvarsfordeling og finansiering er gjeldende?
- **Arbeidsprosess:** Arbeidsprosess for sentrale og lokale myndighetene og etatene. Arbeidsprosessen tar for seg alle faser, fra planlegging og utbygging til drift/vedlikehold av kollektivknutepunkter.
- **Prinsipper for utforming av knutepunkter:** Linjenett og lokalisering, dimensjonering og tilgjengelighet, innhold og utforming

Øystein Grue/Jernbaneverket

Oppdraget skal resultere i en veileder, et felles produkt fra transportetatene (og KS):

- **Retningslinjer for samfunnssikkerhet og beredskap ved knutepunkter.**

Retningslinjene skal gi føringer for gjennomføring av risiko- og sårbarhetsanalyser, forebyggende sikkerhetstiltak, utarbeidelse og koordinering av beredskapsplaner og gjennomføring av felles øvelser.

Øystein Grue/Jernbaneverket

Hva er et knutepunkt?

- Knutepunkter for persontransport brukes om steder i kollektivnettet der kollektivlinjer krysser eller tangerer hverandre, og hvor det foretas omstigning eller bytte mellom kollektive transportmidler (kollektivhåndboka til SVV (V123)).
- Veilederen omfatter tre kategorier av knutepunkt:
  - 1) Nasjonale knutepunkter
  - 2) Regionale knutepunkter
  - 3) Lokale knutepunkter

Samfunnssikkerhet kan defineres som den evne samfunnet har til å opprettholde viktige samfunnsfunksjoner og ivareta borgernes liv, helse og grunnleggende behov under ulike former for påkjenninger.

St.mld. 17 - Samfunnssikkerhet - Veien til et mindre sårbart samfunn (2001-2002)

Transportsektorens samfunnsmessige betydning

- I DSB sin rapport «Samfunnets kritiske funksjoner» (utkast), er den kritiske samfunnsfunksjonen «Transport» gitt tre prioriterte kapabiliteter:

Transportevne	Evne til å <u>opprettholde funksjonalitet</u> i anlegg og systemer som er nødvendig for å ivareta samfunnets behov for transport
Sikre transportsystemer	Evne til å <u>overvåke infrastruktur og styre trafikk</u> for å opprettholde akseptabelt sikkerhetsnivå.
Sikker transport	Evne til å <u>opprettholde akseptabelt sikkerhetsnivå</u> ved transport med potensial for store ulykker.

Transportsektorens samfunnsmessige betydning

«Terminaler og knutepunkt for gods- og persontransport hvor flere transportformer møtes, er spesielt viktige for påliteligheten i transportnettet.»

Et pålitelig transportnett henger ellers nøye sammen med den robustheten som bygges inn i de ulike elementene som utgjør transportnettet, og med hvilken beredskap man har regionalt og lokalt for å håndtere uønskede hendelser.»

Strategi for samfunnssikkerhet i samferdselssektoren

- Ansvarsområde innen virksomhetene
- Overordnede mål for samferdselssektoren
- Generelle krav til virksomhetene
- Anbefalte virkemidler
- Prioriterte områder
- Oppfølging av strategien

Ansvarsområde for virksomhetene

- Virksomhetene har et selvstendig ansvar for å ivareta påliteligheten og sikkerheten innen sitt ansvarsområde og for å bidra til samfunnssikkerheten.
- Strategien lister også opp det unike ansvar den enkelte virksomhet har innen sitt virksomhetsområde.

Overordnede mål for samferdselssektoren

- *Unngå store, uønskede hendelser som medfører skader på personer, miljø eller materiell.*
- *Minske følgene av slike hendelser hvis de skulle oppstå.*
- *Sikre pålitelighet og framkommelighet i transport- og kommunikasjonsnett, både i normalsituasjon og under påkjenninger.*

*Målene understreker at samfunnssikkerhetsarbeidet i samferdselssektoren handler både om **sikkerhet forstått som fravær av skade**, og om **driftssikkerhet forstått som fravær av driftsstans**. Begge deler er nødvendig for å opprettholde samfunnsviktige funksjoner og ivareta borgernes liv, helse og grunnleggende behov.*

Prioriterte områder

- Klimatilpasning
- Informasjons- og IKT-sikkerhet
- Sikre kritiske objekter, systemer og funksjoner

De fire nasjonale prinsippene for arbeidet med samfunnssikkerhet ligger også til grunn for virksomhetene i samferdselssektoren. Prinsippene er blant annet omtalt i Melding til Stortinget nr. 29 (2011-2012) «Samfunnssikkerhet»:

1. Ansvarsprinsippet

betyr at den myndighet eller virksomhet som til daglig har ansvaret for et område, også har ansvaret for forebygging, beredskapsplanlegging og håndtering innen det samme området.

2. Likhetsprinsippet

betyr at den organisasjonen man opererer med under uønskede hendelser skal være mest mulig lik den organisasjonen man har til daglig. Likhetsprinsippet er en utdyping av ansvarsprinsippet ved at det understreker at ansvarsforholdene internt i virksomheter og mellom virksomheter ikke skal endres i forbindelse med håndtering av uønskede hendelser.

3. Nærhetsprinsippet

betyr at uønskede hendelser organisatorisk skal håndteres på et lavest mulig nivå. Nærhetsprinsippet gjelder ikke ved sikkerhetspolitiske kriser.

4. Samvirkeprinsippet

innebærer at myndigheter og virksomheter har et selvstendig ansvar for å sikre et best mulig samvirke med relevante aktører i arbeidet med forebygging, beredskapsplanlegging og håndtering av uønskede hendelser.

Noen punkter fra arbeidet med samfunnssikkerhet i veilederen:

- Oversikt på dokumenter som påvirker veilederens innhold
- Hva avgrenser et knutepunkt?
- Hvilke hendelser kan inntreffe i et knutepunkt og påvirke samfunnssikkerheten?
- Hvilke trusler og sårbarheter finnes?
- Analyser for knutepunktet (ROS, beredskap, sikring)
- Fasene for knutepunktutvikling (Avklaring-, Plan-, Utbygging-, Drift- og vedlikeholdsfasen)
- Veilederen skal ikke bare gjelde for nye knutepunkt.
- Planverk og øvelser
- Mange aktører i et knutepunkt kan være utfordrende for koordinering av analyser og planverk samt utførelse av tiltak.
- Mange aktører, hvem har/tar overordnet ansvar?
- Fokuserer på prinsippene, spesielt samvirkeprinsippet.

Fremdrift for veilederen

- Høringsutkast til referansegruppe i medio november 2016
- Leveranse fra transportetatene/KS til SD: Uke 50 2016
- Høring til alle relevante interessenter: på nyåret 2017 (i regi av SD)

